

POMAGAĆ (1024) *vb impf*

pomagać (1020), **pomogać** (4); *pomogać KochSz; pomagać : pomogać LibLeg (16:1), Mącz (47:1), SkarJedn (16:1).*

po- (103), *pó-* (1) *Oczko (5:1).* ◇ *W inf -ma-* (98), *-mâ-* (27); *-mâ-* *RejZwierz, RejAp, Górndworz, HistLan, RejZwierz (3), PaprPan, StryjKron, PowodPr, CiekPotr;* *-ma-* : *-mâ-* *BibRadz (2:1), BielKron (9:9), Mącz (13:1), RejPos (2:3), SarnStat (11:2).* ◇ *W pozostałych formach -mâ-* (522), *-ma-* (20); *-ma-* *RejRozpr, MurzHist;* *-mâ-* : *-ma-* *MurzNT (10:2), GliczKsiqz (6:1), Leop (3:2), BibRadz (6:1), Mącz (32:1), RejPos (16:1), BielSpr (4:5), MycPrz (2:1), BudNT (1:1), CzechRozm (11:1), SkarŻyw (28:1), SkarKaz (14:1).* ◇ *Drugie a jasne (w tym 4 r. błędne znakowanie).*

inf *pomagać (145), pomagaci (2); -ać : -aci LibLeg (2:2).* ◇ *praes 1 sg pomągãm (26).* ◇ *2 sg pomągãsz (5).* ◇ *3 sg pomągã (429).* ◇ *1 pl pomągãmy (6).* ◇ *2 pl pomągãcie (1).* ◇ *3 pl pomągãją (113).* ◇ *praet 1 sg m pomągãłem (1), ja pomągãł (1) ZapKoscier (1:1).* *f-m pomągãła (1).* ◇ *2 sg m -s, -es pomągãł (2).* ◇ *3 sg m pomągãł (53).* *f pomągãła (11).* *n pomągãło (14).* ◇ *1 pl m pers pomągãlismy (1).* *subst my pomągãły (1) GrochKal.* ◇ *3 pl m pers pomągãli (46).* *subst pomągãły (7).* ◇ *fut 1 sg m będę pomągãł (3) KrowObr, BielKron, SarnStat, pomagać będę (1) RejPos.* ◇ *3 sg m pomagać będzie (2) BielKron, CzechRozm, będzie pomagać (1) LibLeg.* *f będzie pomagać (1).* ◇ *1 pl m pers pomagać będziemy (1) BielKron, będziemy pomagać (1) SarnStat.* ◇ *2 pl m pers pomagać będziecie (1).* ◇ *3 pl m pers będą pomagać (3) Leop, MycPrz, WierKróc, pomagać będą (1) RejZwierz.* ◇ *imp 2 sg pomągãj (39); -ãj (33), -(a)j (6).* ◇ *3 sg pomągãj (8) [zawsze: Bog pomągãj], niechãj pomągã (2); -ãj (6), -(a)j (2).* ◇ *1 pl pomągãjmy (1).* ◇ *2 pl pomągãjcie (4).* ◇ *3 pl niech pomągãją (1).* ◇ *con 1 sg m bych pomągãł (1).* ◇ *2 sg m bys pomągãł (4).* ◇ *3 sg m by pomągãł (14).* *f by pomągãła (4).* *n by pomągãło (9).* ◇ *1 pl m pers bychmy pomągãli (1) RejPos, bysmy pomągãli (1) SkarŻyw.* ◇ *2 pl m pers byście pomogãli (1).* ◇ *3 pl m pers by pomągãli (25).* *subst by pomągãły (4), by pomągãli (1) RejKup [cum sb: infuły, płaszcz, w rymie].* ◇ *impers con by pomągãno (1).* ◇ *part praes act pomągãjąc (23).*

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Współdziałać, współuczestniczyć (485) :*

a. *Udzielać pomocy, robić coś dla wspomżenia, poratowania kogoś; przyczyniać się, aby coś się prędzej stało; adiuvare Vulg, PolAnt, Mącz, Calep, JanStat, Cn; iuvare PolAnt, Mącz, Modrz, Calep, JanStat, Cn; subvenire Vulg, Mącz, Modrz, Calep, JanStat, Cn; auxiliari Vulg, PolAnt, Mącz, Calep, Cn; prodesse, promovere Mącz, Calep, JanStat; subministrare Mącz, Vulg; opitulari PolAnt, Calep; a(d)spirare, subscribere Mącz, Cn; auxilio conferre Vulg; suscipere PolAnt; adferre, conducere, esse operas tradere, opis a. praesto a. salutis esse, subservire Mącz; operas conferre Modrz; suscipere patrociniū Calag; suppetiari Calep; adhaerere, auxilium dare, patrociniari, patrociniū adhibere, succurrere JanStat; auxilium praestare JanPrzyw; adesse, adiumento a. auxilio esse, adiumentum a. auxilium a. momentum afferre, adiutare, adiutari, adiutorem esse auxilio, asservire, commodare (operam), digitum porrigere, opem a. praesidium ferre, operam (adiutabilem) dare a. navare a. praebere a. praestare a. tribuere, participem esse in operibus, subadiuvare, sublevare laborem, subsidio ire Cn (409) : RejKup f5, f6; MurzHist E2; Leop 1.Mach 8/28; RejZwierz 9, 101; BielKron 119v marg, 362v; Promoveo, Pomagam/ zámagam lie/ poštěpuyę dáley. Mącz 234c, 22b, 122b, 179c, 192d, 222c,*

431b, 483b [2 r.]; Gdy nas przyiaciele o rátunk proŝą/ ledwie pomagamy *ModrzBaz* 144; Hũlff verŝagen. Nie pomagác/ et niechcieć rátowác. Negare auxilium. *Calag* 288b, 88a; Po kazaniu proŝby kázdego łuchał/ á co mógł pomagał. *SkarŻyw* 31; *PudłFr* 45; Praeiuvo – wprzod pomagam. *Calep* [834]b, 24b, 119b, 573a, [733]b, [859]b, 1023a, 1034b; *WujNT* 2.*Cor* 6/1; wŝytki niezgody łpory y łzkody poczynioné między témi łtronami máią byđz doŝtátecznie vłpokoioné [...]: áni iedná łtroná ná drugá nie bęđzie podźégác/ pomagác ták iáwnie iáko táiemnie *SarnStat* 1109.

pomagać czego (41): Podług kthorey przyŝyżyągy kađdy Rothmyłtrz od swych dzyełŝyąthnycow ma przyŝyżyągą przyyacz, aby thim wyernyey thego pomagaly Rothmyłtrzom łzwym *MetrKor* 38/287; *LibLeg* 7/99v; *MurzNT* 126; Abowiem [Bóg] iáko mu żadny niepomagał łtworzenia y odkupienia náłzego/ thák tełz niechce ábyłmy łię mieli vćiekác do ktorego łtworzenia inłzego/ okrom iego łámego *KrowObr* 69; *RejWiz* 36; [Laomedont] Argonánty Greki táiemnie chciał pobić/ á chcieli mu tego pomagác wŝyłcy w Troiey okrom Pryámufá/ bo ten był przeciw temu *BielKron* 54v, 41, 116v, 202, 217v, 224 (10); *RejAp* 81v; [białegłowy] przybiegły wŝyłthki połpołu s łługami/ y z niewolniki/ [...] á s táką ochothą pomagály obrony mężom łwym/ iż nieprzyiaciel ze łromothą [...] odciağnac mułiał *GórnDworz* Z5, C; Coż rozumiełz iefli ono kfiążę łwiátá tego/ ácz niewidomie/ ále iż tuż przy tobie nie łtoi/ á tobie nie podułzcza á nie pomaga tych márných łpraw łwoich? *RejPos* 114v, 85, 115, 217v; *RejZwierc* 122v, 191; *BielSpr* 58v; Ale Bog łrodze karze kázdego wyłtepk. Y te co pomagáią łotrołtwá drugiemu *PaprPan* Ff3v; *SkarŻyw* 76, 598; *NiemObr* 167; Sam tęn pomagá [!] złoczyńłtwá vrząd/ ktory iefł w karaniu tępy. *GórnRozm* D3v; *PaprUp* G4v; *GostGosp* 60; *SarnStat* 15; *PowodPr* 25, 64; *VotSzl* E3v; *CzahTr* K2; *SkarKazSej* 675b [2 r.]. Cf *pomagać czego u kogo*; *Ze zdaniem*.

pomagać czego u kogo (1): A czasu by do tego doŝyć być mogłó, gdybyłcie jeno WM nam tego u KJM pomagac chcieli. *Diar* 29.

pomagać do czego (26): *RejJóz* P; *Diar* 84; *DiarDop* 115; Złym do ich myłli pomaga dyabeł do czáfu. *RejWiz* 139 marg, Dd4v; *RejPos* 49v marg, 115; *WujJud* bv; *ModrzBaz* 2v; *SkarŻyw* 99, 298, 308, 347, 435; A Władifław Xiążę Opolkie wetuiac łzkod łwoich y Zamkow pobránych/ Polkie vkráinne wołóci vtarczkami częłtymi drapieżyl/ do czego mu pomagáło wiele Polakow wywołáncow *StryjKron* 502; *GórnRozm* Iv; Obstetrico – Do porodzenia pomagam. *Calep* [718]a; *SarnStat* 115; IEZV moy prowadź mię do roboty/ y pomagay mi do pokuty/ ábych przyść do zapłáty mogł. *SkarKaz* 123b, 421b, 637a, Oooc; *SkarKazSej* 683b. Cf *Ze zdaniem*.

pomagać komu, czemu [w tym: bez dodatkowych dopełnień (108)] (243): *MetrKor* 38/287; *BierEz* H3v, L4v; Pozdrowiona bądz miłofciwá krolowá miłofierdziá/ dziewice náłafkawłłá/ dla twé lutołci pomagáłs włłytkim/ bo iedno przez cię bog daie łafkę ij miłofierdzié włłytkim. *OpecŻyw* 183v, 33v, 35v, 138, 173; *BielŻyw* nlb 3, 4 [2 r.]; *WróbŻołt* O7v; Poslye Czefarz Kyerdeya y Czavłcha s dworu łzwego a rołkaze ye thak skaracz ysz tho yawno kałdemv bandzie y Krolowy ye⁸⁰ M. y thy kthorzy yem thego pomagayá albo dopvłczayá *LibLeg* 7/99v, 7/104v, 10/63v, 115, 11/43, 138, 170; *RejPs* 31; *ComCrac* 11v; *RejRozpr* B3; *ConPiotr* 34v; *LibMal* 1544/79, 1546/113, 1553/178, 1554/184v; *RejJóz* E3v, P; *RejRozm* 398; *ZapWar* 1548 nr 2668; *RejKup* d5v, g8, h7v, i4v, i7, Aa; *MurzHist* K3v, S4; *MurzNT* 3v, 125v; *Diar* 29, 61, 84; *DiarDop* 115; *GliczKsiąż* Dv, D8; *LubPs* G3, hh5v; *GroicPorz* g2; *KrowObr* 7, 69; *RejWiz* 36, 81, 139 marg, 149, Dd4v; Bo w tym w czym ćierpiá iefł

śam/ y był kuśfon/ mocen ieśt y tym ktorzy bywáią kuśfeni pomagáć. *Leop Hebr* 2/18, 3.*Esdr* 6/3, *Is* 1/17, 1.*Mach* 10/72, *Philipp* 4/3; *RejZwierz* 75v, 124v; *BibRadz* *5 [2 r.], 2.*Par* 19/2, 28/23, 3.*Esdr* 6/28, *Luc* 10/40, *Philipp* 4/3; Gdyby śie dwa mężowie powádzili á vchwyćili zá włoŷy álbo w łomy/ á niewiáftá pomagáiąc mężowi vchwyći go zá rodne człónki/ máią ieŷ rękę vciáć bez miłofierdzŷa. *BielKron* 44v; Tym ludzyem ktorým śie śzkodá śtáłá/ Tytus pomagáł y wolności dał. *BielKron* 148; Látá 1383. Były wielkie roźnice y walki wñętrzne w wielkiej Polŷce/ miedzy Domáratem Stárośthą wielkiej Polŷki á fláchtą/ ktorzy go ná vrzędzŷe mieć nie chćieli. Pomagáli tego fláchćie Wincenty s Kempey Woiewodá Poznánŷki/ Koźmińŷki/ y Mázowŷzanie *BielKron* 380v, 41, 54v, 94, 116v, 119v (34); Multum inopiam levat, Wiele pomaga vbośtwu [*tj. ubogim*]/ to yeśt vmnieyśza nędze y vbośtwá. *Mącz* 190a; Saluti esse alicui, Pomagáć komu. *Mącz* 366a; Ruinae periculum struere, Záłomionemu budowánium pomagáć páść *Mącz* 422c; Provehere studiosos, Pomagáć vczácyem śie. *Mącz* 477d, 190a, 211d, 221d, 234c, 319b [2 r.]; *RejAp* 81v, 82, 154v, 159; *GórnDworz* C, Z5; ná ŷkończeniu iego mieli przyść tácy ludzie/ ktorzy mieli przynieść thákie náuki y thákie obietnice/ iż po śmierći nędznych żywotow náłzŷch/ mieli pomagáć nędznym á vpádłym duŷzam náłzŷym *RejPos* 163v, 49v *marg*, 85, 115 [2 r.], 171v, 202, 217v, 272; *HistLan* A2; *RejZwierc* 49, 122v, 191; *BielSpr* 58v; *WujJudConf* 143; *MycPrz* I B4; *BiałKaz* K3; *CzechRozm* 7; *PaprpPan* Ff3v, Hh; *KarnNap* G2; *ModrzBaz* 39v, 131v; *SkarJedn* 272; *KochOdpr* A4; Był ktemu Ian S. nád chorymi y vmieráiącymi miłośierny wielce: śam im częśto ŷluzáć y przy konánium ich oczy im záwieráł: pomagáiąc im do dobrego końcá. *SkarŻyw* 99; wtým tylko nieŷzczęśliwy był/ iŷz czuyność około owiec ŷwŷch wielką máiąć/ máło im pomagáł *SkarŻyw* 353, 76, 172, 173, 251, 299 [2 r.] (14); *StrykKron* 66, 442, 497, 502, 527; *NiemObr* 167, 171; *KochSz* A4; *KochWz* 138; *GórnRozm* Iv; *Paprup* G4v; *KochFrag* 45; *OrzJan* 96; [*Żyd imieniem Apollo*] ktory gdy przyŷzedł/ wiele pomagáł tym ktorzy vwierzyli *WujNT Act* 18/27, *Philipp* 4/3, 1.*Tim* 5/10; á iż częśtokroć ŷynowie ku niedośtátku przychodzác/ záś śie do oycá wracáli: ktory pómniáć onę przeŷłá niewdźięczność/ pomagáć im zániedbawáł y niechćiał: zkáđ miedzy oboią ŷtroną gnięw y nielubość wćzynáłá śie. *SarnStat* 588; TAKże wŷzyfcy pomocnicy/ ktorzy temuż práwu [*lege: prawem*] zwyćiężonemu iáwnie pomagáią/ máią bydź pozwáni ku Dekrétowi *SarnStat* 832, 15, 115, 119, 220, 255 (17); *PowodPr* 25, 70; *SkarKaz* 123b, 421b, 636a [2 r.], 637a, Oooob, c; *VotSzl* E3v; *CzahTr* K2; *GostCast* 28; *KlonWor* 47. Cf *pomagáć komu o co; komu kim; »jeden drugiemu pomagáć«, »sobie pomagáć«, »(spolnie) sobie pomagáć«.*

[*pomagáć komu na co (żywotne): [pasterz do psa:]* Iż nie ták mi wilk krzyw iáko ty/ bo ŷię ia wilká ŷtrzegę/ y mam go śobie zá nieprzyacielá/ y ćiebiem dla tego chowáł/ ábyś mi nań pomagáł *WerReguła* 107.]

pomagáć komu o co (1): Opiekał śie Ludwig ŷynowcem ŷwoim Ianem y Máryą/ ktorą dał zá málżonkę Máxymilianowi Cefárzowi/ s teŷ przyczŷny Cefarz pomagáł mu o kfięstwo Medyolánŷkie przeciw krolom Fráncuŷkim. *BielKron* 417v.

pomagáć komu kim [= przy czyjeŷ pomocy] (1): Młŷnarz gdy ná wiśle oŷchnie prze niedoyźrzenie ŷwe/ álbo co tákiego przypádnie/ coby śam mogł zrobić/ nie ma mu tego Vrzędnik pomagáć ludźmi. *GostGosp* 60.

pomagać czemu [= *w czym*] (5): Zgodą w Rzeczypospolitey/ Wielki czyni pożytek w niey. Gdy iey wżylcy pomagają: Swoy własny zysk opuśczią. *BierEz* S4; *CzechRozm* 186; *SkarŻyw* 135; przysięgam: iż [...] będę posłuszny łądu krolewskiego: y wżytko co mi będzie poruczono przez Pány Woiewody y ine wrzędniki łądu Ziemskiego/ wiernie będę zeznawał/ ani będę pomagał fałszywey łprawy *SarnStat* 573; *SkarKazSej* 691b.

pomagać czego a. czemu (14): *LibLeg* 10/115, 11/43; *MurzNT* 3v, 76; *BielKron* 330v; A tám wnet ten miłościwy Pan/ okazuiąc to/ iż on y namnieyższego początku wiary człowieczey nigdy nie gárdzi/ á owłzem iey pomaga/ podał rękę strážliwemu Piotrowi onemu/ y powiedzyec mu raczył: [...] *RejPos* 245; *BudNT przedm* b8v; *SkarJedn* 185; á potym w przegráney bitwie/ ktorey [*Zygmunt Korybut*] pomagał Swidrygáyłowi wrociwży łię z Czech/ był poimány *StryjKron* 497; *SarnStat* 255; *SkarKaz* 610a. Cf »mszej pomagać«.

pomagać k(u) czemu (20): *FalZioł* IV 20c; *BielŻyw nlb* 4; Bowiem tam [*w kolanach*] iesth przegub ku chodowi barzo potrzebny, á też y kolanami przyciškaiąc wiele ku rubocie [!] pomagamy. *GlabGad* F3; *LibLeg* 11/138; *RejKup* h7v; *MurzHist* K3v; *DiarDop* 115; *GliczKsiąż* Dv; *RejZwierz* 79; *BibRadz* *5; GDy Cefarz Iulius walczył fortunnie w Egipcie/ pomagał mu ktemu Antypater kłiążę Idumeńkie *BielKron* 139v, 329v; Hinc mortem maturabat inimicus, Forytował/ pomagał mu ku śmierci. *Mącz* 211d, 266c, 408d; Rodzicom też ten to przykład iesth ku przełtrzezeniu/ Iák dzieciom pomagác máią ku dobremu mieniu. *HistLan* A2; *BielSpr* 71; *WujJud* 175; *CzechRozm* 227; *SkarJedn* 374.

pomagać przeciw(ko) komu (18): a Cefarz natho przyzwolyl y pomagaczy przeciwko kaźdemv nyeprzyaczielowy obyeczal *LibLeg* 9/50v; *ConPiotr* 34, 34v; *LibMal* 1553/177v; *LubPs* G3; Prułom też Cefarz rołkazał iesthże ná tym zieżdzye/ áby iáko dawno Krolá Polłkiego posłuszni byli/ thák y teraz/ á iemu pomagáli przeciw pogánom *BielKron* 415, 188v, 199, 199v, 225, 237 (10); *BialKaz* K3; *SarnStat* 255, 998.

pomagać na kogo, na co (żywotne) [= *przeciw komu*] (8): *LibMal* 1553/178; *LubPs* hh5v; Węgrzy będąc zazdrościwi gniewáli łie ná łwego Krolá Władziłáwá/ iż bez ich rad álbo woley Lewocki łyem dzyálał krolowi Polłkiemu pomagác na Turki *BielKron* 398v, 338v; Powiedział mu [*psu*] páłterz: Iż nie ták mi wilk krzyw iáko ty/ bo łie ia wilká łtrzegę/ y mam go łobie zá nieprzyacielał/ y ciebiem dla tego chował ábyś mi nań pomagał. *RejZwierc* 49; *ActReg* 122; *OrzJan* 96; A co wietłżego: vłkarza łię tám Pan Bog: *Configitis me gens tota*: iż wżytko posłolstwo pomaga mu tákowych łztychow ná Pána. *PowodPr* 25.

pomagać na co (5): *GliczKsiąż* N6; *BielKron* 79v; Iestli który zamek dla obrony y pożytku tego Królełtwá/ zá rádą y zwoleniem Pánów zechcemy budowác: tedy ná budowánié onęgo ciż przełoženi w Królełtwie będą powinni pomagác. *SarnStat* 126, 883; *CiekPotr* 50 errata.

pomagać przez kogo, przez co (3): ktorych łię im [*zmarłym*] męk vłzywa/ gdy wierni żywi im pomagają/ przez ofiarę Młzey S. przez modlitwy/ y iáłmużny/ y inne vczynności pobożne *SkarJedn* 272; Y pocźnie mu iego Ociec/ z łtołu łwego potraw połyłác mowiąc: Cierpliwy to iákiś vbogi/ ták ná zimnie y dełdžu wytrwa: może Pan Bog dla niego nád námi łię zmiłował/ y dla tego posłal go tu/ ábyłmy przezeń zbáwieniu łwemu pomagáli. *SkarŻyw* 135; *SarnStat* 1079.

pomagać czym [= *za pomocą czego, dzięki czemu*] (34): *BierEz* H3v; *BielŻyw* nlb 4; *CromCrac* 11v; *Ziemie Pruskie* yłf dobrowolnie się wtho wdały, aby nam y koronie przeczywko gwałtownemu nieprzyaczielewy maiętnościamiy fwey pomagały. *ConPiotr* 34v; *LubPs* G3, hh5v; *BielKron* 79v, 271, 409v; *Praesens promoveo parum*, Máło tu pomnie/ nie pomágam nic bytnością fwą. *Mącz* 234c; *RejAp* 82; *RejPos* A5, 202; *KwiatOpis* [C]2; *WujJud* bv; Ci przeto iż z Arriany ludzmi [...] wczonemi wielki fpor wiedli/ a nie z ftawáło im [...] rzemyka/ przeto fałżowánien piśmá/ fwey rzeczy pomagáli. *BudNT przedm* b8v; *ModrzBaz* 131v; *SkarŻyw* 308, 347, 435, 581; *StryjKron* 155; *GórnRozm* Hv; *SarnStat* 1022, 1079; *PowodPr* 64; iż święci v grobow fwoich y indźiey wiele ludziom przyczyną pomagáią *SkarKaz* 636a, 637a. Cf »pomocą pomagać«, »spólną ręką pomagać«.

pomagać za kim [= *komu*] (1): Bá nie ná toc [!] to rżeczono/ żeby Sędzia niemym/ ábo ślepem bydź miał/ ále ná to niemym/ żeby zá fwey przyiácielem niepomagał *GórnRozm* F; [Y tá mi sie rzecz podoba Gdy fwoy zá fwoim pomaga. *KorcZRoZm* L2].

pomagać w czym (8): *OpecŻyw* 33v; *Leop Hebr* 2/18; MInerwá thá Bogini/ kiedy tym wladáłá/ Młodym ludziom w ćwiczeniu/ wiele pomagála. *RejZwierz* 75v; *BibRadz* *5; *BielKron* 223; Małz mu [mężowi] też być poślufzna/ ták iáko Sará/ y inſze święte pánie męże miłowáły/ y poślufzne im były/ małz mu w domowym goſpodárftwie wiernie pomagác *KarnNap* G2; *ActReg* 147; *SarnStat* 563.

pomagać w czym [= *w jakiej sytuacji*] (1): A tu iuz możefz rozumieć/ iż sie tá pánienká [tj. *Maryja*] w tym nie para/ áby nam co pomagála w ftráchoch á w niebeſpieczeńftwiech náłzych/ gdyż sie lámá lękáłá *RejPos* 272.

pomagać gdzie [z *elipsą inf*] (1): Thefz pomagal [*Jan z Gąsiorowa*] *Jacobowy* na Rynne gdi pokofffule do *Bednarza* lyall *LibMal* 1546/113.

cum inf (22): NA gorę *Kalwarié* gdy s niym przyfłli/ aczkoli *Symon* pomagál *Iezufowi* krzyża nofitz/ [...] wpađl na onéy górze *Iezus* miły krzyżem obciążony *OpecŻyw* 138, 44; *LibMal* 1544/79; *LibLeg* 11/170 [2 r.]; *Diar* 61; *KrowObr* 128; *KwiatOpis* [C]2; *Collaboro*, Pomagam robić/ weſpołek robię. *Mącz* 181a, 116d, 190a, 422c; *RejAp* 82; *Leć inſzy Monarchowie* tákże y *Kfiążetá* [...]. Będá pomagás [!]/ Nas tu woiować *WierKróc* Bv; Roku 1575. był tu ieden *Włoch* w *Wilnie*/ ná imię *Klaudyus*: ktory robić pomagał około *Cyboryum* ołtarzá wielkiego *Wileńkiego* v *S. Ianá* *SkarŻyw* 368, 251, 385; yłz *Gdyfzmy* napyerwy yefdzeli do zyczimyna *Raycz* tę brutkę na *Imyę Katarzinyę*. y ya fizam pomagał *raycz* *ZapKościer* 1585/60, 1585/59v; *SarnStat* 945; *PowodPr* 70; *KlonWor* 47.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z *zapowiednikami*: *do tego* (3), *tego* (1); *aby* (8), *zaimek względny* (1)] (8): *ZapWar* 1548 nr 2668; *KrowObr* 7; A nie pomaga nigdy co ieft niefłufznego/ *Lecz* bywa záwždy pilen náwłzem pocźciwego. *RejWiz* 63; *BielKron* 141; *BielSpr* 21; *MycPrz* I B4; *SkarŻyw* 298; Ale nie tylko fám *Papież* ofohá fwą/ *zwierzchności* świeckiey zdawná się fprzećiwiáł/ y onę lekce poważáł/ y prześládował: ále też y *duchownikom* fwoim do tego pamagał [!]/ áby wolnymi być mogli/ od wízelákiego fádu/ y *karánia* świeckiego *NiemObr* 171; *SkarKazSej* 691b.

W połączeniach szeregowych (2): [*Pan do swoich wdzięcznych prostaczków mówi*]: á *brzemie* moie/ to ktore ia ná was wkładam/ ieft bárzo lekkye á przyiemne/ á iefzcze go fám káždemu z was dźwigác/ pomagác/ y ná się ie brác poſpołu z wámi będę. *RejPos* 289; *CzechRozm* 7.

W błędnym tłumaczeniu łac. *subvenire* zamiast „zapobiegać” [czemu] (2): [Ozjasz do Judyty:] A przethoż to niechay Bog tobie obroci ku wieczney łlawie/ [...] iżeś nie litowałaś zdrowia twoiego dla vthrapienia narodu nálezego/ áleś znalazła taką drogę przed Bogiem nálezym/ pomagáiąc vpádkowi nálezemu [subvenisti ruinae nostrae]. *BibRadz Judith* 13/25; *BudBib Judith* 13/25.

W przeciwstawieniach: »pomagać ... zawadzać (2), poniżyć, przeszkadzać, szkodzić, o złym stać« (6): *GroicPorz* g2; gdzie mu ielzcze temu to Oktawiufowi miał pomagáć [!] tu o ie⁸⁰ złym łtał *BielKron* 236; *Mącz* 3c; Przetoż y o Mnichách nic inłzego nie rozumiemy/ iedno że więcej závádzáią niż pomagáią kościołowi Bożemu. *WujJudConf* 143; *CzechRozm* 242; Ty niechcełzi mi takiego żywota pomagáć/ profzę cię niechciey mi do niego przelzkadzać. *SkarŻyw* 76.

Zwroty: »jeden drugiemu pomagáć« (4): *BielŻyw* 118; a ony panowie tich zyem miely sye od tich swoych nieprzyacziol łpolem bronycz sye. y miely yeden drugiemv pomagacz. *LibLeg* 11/55; *ConPiotr* 34; *BielKron* 401.

»mszej pomagáć« = *szłużyć do mszy* (3): *SeklKat* A3v; Ten [papież Klemens] napirwey młzą vłtáwił/ áby iey nie pomagáł iedno Dyakon *BielKron* 148v, 398v.

»pomocą pomagáć« = *consilio iuvare a. patrocinari, ope adiuvere* *JanStat* (4): MY, pánowie Duchowni y Swietcy/ [...] y włzyłtká *Communitas* królestwa Polłkiego [...] oznáymuiemy [...]: iż który kolwiekby był tu obywatélem królestwa Polłkiego/ [...] á chciałby nieiákié niepołłuzeníłtwá przeciwo práwu Polłkiému półpolitému [...] wyrządzać/ [...] tedy przeciwo takowemu y takowym/ [...] obiecuemy [...] bez chytróci y zdrády/ áni im pomocą/ y rádá/ álbo przyiáźnią chcemy pomagáć/ pod wiará y czcią nálezą *SarnStat* 220; Woiewodóm Stárołtowie mieyłc w łprawowaniu łwego vrzędu niech nie przekazáią/ ále ráczey onym włzyłtką pomocą łwą niech pomagáią. *SarnStat* 278, 119, 998.

»sobie [= *samemu* *sobie*] pomagáć« [*szyk zmienny*] (9): tedy w ten czas ma pani brzemienna praczować/ kichać, á czo nawięczye łobie k temu pomagáć. *FalZioł* V 20b, V 26; Ale ludzie ludzi przyczyną łą ku płodzeniu, iako oni łami łobie tak iedni drugim pomagáć maią *BielŻyw* 118; *RejKup* Gv; *RejWiz* 159v; *BielKron* 271; *SkarŻyw* 347; *StryjKron* 155; *GórnRozm* Hv.

»(spólnie *a. społu, a. społém, a. wespołek*) sobie [= *sobie* *wzajemnie*] pomagáć« [*szyk zmienny*] (21): Częłtokróć się to przygadza/ Iż prółtego chytry zdradza: A źli łobie pomagáią/ Z nieprawprawdę działáią. *BierEz* M2v; *BielKron* 199, 209v, 338v, 400, 411v; *Mutuas operas tradere*, Spoinie łobie pomagáć. *Mącz* 239c; *Foedus sociale*, Bunt/ łprziłiężenie wełpołek łobie pomagáć. *Mącz* 398b; *KwiatOpis* [C]2; *BielSpr* 42, 59; *KochMon* 19; á do te⁸⁰ należy/ áby oná czeladz y włzyłcy domownicy wełpołek żyli/ á do káżdey potrzeby ábo roboty ku pożywieniu należącej łpolnie łobie pomagáli [*mutuasque operas conferant*] *ModrzBaz* 2v; *SkarŻyw* 298; *ActReg* 147; *SarnStat* 1022 [2 r.]; *KmitaSpit* B; *SkarKazSej* 675b [2 r.], 683b.

»spólną ręką pomagáć« (2): *RejZwierz* 56v; Pokułzalić łie pierwey o to Krześcijánie zá Celárzá Zygmuntá/ Władzilłává Krolá Węgierłkiego/ y zá Máximilianá Celárzá/ iákoby Bołnę y Serbią wyzwolili z mocy Tureckiej/ ále wnéłtrzne waśni łwoich zazdrościwe/ thego nie chciáło [!] dopuścić/ áby łpolną ręką łobie pomagáli *BielSpr* 59.

Szeregi: »nie folgować ani pomagać« (1): ktorzi livdzy o tey zyemy bedzieczie miecz przy sobye ktorzi onyey będą dobrze wiedziecz z ych poradą biż to wżitko sprawował niefolgvyacz any pomagayacz na obie stronie miedzi namy *LibLeg* 11/21v.

»posługiwać i pomagać« (1): Y pośfel [*Jezus*] s nimi [*Maryją i Józefem*] do Nazaret/ ij byl ijm poddany ij pośluffny we wślytkim pośluguiątz/ ij w robotach pomagaiątz. *OpecŻyw* 33v.

»przyczyniać się i pomagać« (1): I mamy wielką nadzieię w łálce á dobroći Boskiey że [...] naywiętszy ſkarb ſtárożytney á Powſzechney Wiary Chrześciánſkiey/ [...] będzie raczył przywroćic. Do czego ſie W.K.M. ſłufznie wśelákim ſtáraniem maſz przyczyniać/ y pomagać *WujJud* bv.

»nie przyzwalać ani pomagać« (1): iako kaznodzieie tak i inśzy ludzie/ by téłz gardła dác/ nięmaią natakową niezbożność przyzwalać ani iei pomagać *MurzNT* 76.

»radzić i pomagać« (2): Ten Tytuł álbo przezwiłko [*Papa*] dał/ on Fokálz Cefárz Mężoboycá/ ktory Cefarzá Mauryciuſá/ [...] y z żoną/ y z dziećmi zábił/ Bonifáciuſowi trzeciemu Rzymſkiemu Biſkupowi/ iż mu rádził y pomagał áby páná ſwego zdrádził y zábił *KrowObr* 7; *ActReg* 147.

»służyć a (i) pomagać« (2): iáko Anyeli ſwięći záwżdi ſłużyli á pomagáli wiernym Pánſkim *RejAp* 159; *RejZwierc* 102.

»[przy kim a. za kim] stać, (i, a) pomagać« [*szyk* 2:1] (3): Praesto esse alicui, Przy kim ſtać á pomagác mu. *Mącz* 319b; Stare pro aliquo Stać zá kim/ pomagác mu. *Mącz* 417b; *SarnStat* 1098.

»stronę trzymać i pomagać« (1): [*król*] kazał tego Iakubá z ziemie wywołác/ y Mnicha Sufrágáná Krákówſkiego ktory go poświacał/ y ty wśzytki ktorzy iego ſtronę trzymáli y pomagáli tego/ s Krákowá wygnác *BielKron* 393.

Iron. [*komu*] (2): a tako biegiątz okolo iego/ iedni go bili/ drudzy pchali/ nięktorzy go za wlofy rwali/ áze na ziemię vpádál Iezus miły/ a oni rzuciwśly ſie pomagali iemu rzekątz: Wśtán krolu naś. *OpecŻyw* 109v.

pomagać czym (1): Ale iż y ty rzeczy nic nie pomogły zá żywotá/ przeto do Czyłcá ośtatniego lekárſtwá bywáią odſyłáni/ A gdy tám będą w Czyłcu/ pomagáią im z nowu Mśzami/ kthore żywem nic nie pomagály/ áby pomogły zmárłym. *GrzegRóżn* Ev.

W przen (2) : Czárt pomaga krewkiemu ciálu do grzechu. *RejPos* 49v *marg*; *SkarKazSej* 691b.

Przen [*komu, czemu*] (6) : (*marg*) Głowá członkom záwždy ma pomagác. (–) A wśzákoż ci ſprawce tákby mieli być iáko członki ciála iednego: gdyż Mędrzy ciáło człowiecze ábo człowieká názwáli być mniefzym ſwiátem. *RejPos* 281; *WujJud* 94v.

pomagać czego (2): A ták poćiwy człowiek/ ktoryby ták zacny vrząd á práwie iáko iáką ſwiátość/ á zwłázczá ku cnocie ſwey zwierzony/ ná ſię wziác miał/ pewnie ſie ma rozmyſlić czo ná ſię bierze/ á iefzczé ná mieyſcu pilnieby ſie miał rozłádzić s cnotą á s ſumniem ſwoim/ iefli mu tego wiernie pomagác będą. *RejZwierc* 37; vżyway ochotnie y nabożnie modlitw niżey położonych. A z wśty niechay ſię ſerce zgadza: obiema [*tj. ustom i sercu*] zálię niechay żywot pobożny dziękowánia pomaga *LatHar* 559.

pomagać w czym (1): TEn [*wojewoda lubelski*] v dworá y w ſłużbach Pośpolitey rzeczy/ Rycerſki ſtan záwždy miał/ ná ofobney pieczy. Y ſzczęćcie ktore záwždy/ ſwe figle vmiáło/ Niezle mu czáfem w prawdzye/ w tym więc pomagáło. *RejZwierc* 52.

Zwrot: »pomagać sobie [= *sobie wzajemnie*]« (1): Świętafz to/ gdy dwie ręce pomagáią łobie.
WyprPl B.

α. *O Bogu* (62) : dopuści cię Bog nieprzyiácielowi zwyciężyć. Bogu bowiem należy [tj. *zadaniem Boga jest*] pomagać/ y do vćiekánia obroćić. *PowodPr* 57.

pomagać czego (4): Yeszcze dayem wiedzenie v.k.m. yz mayą Turczy the wolą wziacz morawfką Zyemię [...] czego ym boze nie pomagay *LibLeg* 11/45; *BielKron* 329v; *SkarJedn* 396; Nákoniec to prawdziwa Ewángelia/ do ktorey lámá ręká Bozka przyštěpuie/ y w ktorey P. Bog lám roboty pomaga *SkarKaz* 241b.

pomagać komu [w tym: *bez dodatkowych dopełnień* (38)] (40): Smiľuy fye moy ſwiety panie Wezry na nedznego na mie. [...] A wſlak twoya Boľka dobroć Iuż doſwiatcona wielekróć Zes y złoćincam pomagał *RejKup* n7; *Leop* 2.Par 26/15; Twoićeiechmy o Dawidzie/ á z tobą przeſtáwamy ſynu Izáíow/ mir pokoy tobie/ y pokoy pomocnikom twoim/ gdyżci Bog twoy pomaga *BibRadz* 1.Par 12/18; *BielKron* 174v; *CzechRozm* 205v; *SkarJedn* 396; *SkarŻyw* 291. Cf *pomagać komu k czemu; komu na kogo; komu w czym; Frazy*.

pomagać komu k czemu (1): Bo bárzo to miło Pánu ták możnemu/ Pomágáć k zbáwyenyu ludu ſtrapyonemu. *LubPs* ff4v.

pomagać komu na kogo (1): Okaz iáwnie moc ſwoię Pánie niewiernikom/ Pomagáiąc nam ná nię [lege: nie] ſwoim ſłuźebnikom. *CzahTr* G4.

pomagać czemu [= *w czym*] *czym* (1): iáko ieſt Pánu Bogu miła poſługá bliźniego/ ktorą kto zmiłóſci ku Pánu Bogu y zpoſłuźeńſtwa ſtárfznych czyni/ iľz iey y cudy moc Boża pomaga. *SkarŻyw* 194.

pomagać komu w czym (2): *LibLeg* 11/56; iáko tu mowi ſ. Márek/ iz Apoſtołom w rozſiewániu Ewángeliey pomagał P. Bog/ y ręká iego z nimi była *SkarKaz* 241b.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Boć Pan Bog rzeczy niepodobnych nieroſkázuie: ále przykázuiać nápomina nas y czynić co możemy/ y proſić o to czego niemożemy/ y pomaga ábychmy mogli. *WujJud* 76v.

Frazy: »pomaga Bog; Bog (a. Boże) pomagaj« [*formuła powitania, podziękowania, życzenia powodzenia; w tym: komu* (3)] = *benedictus a. saluus sis, dii aspirent, salve(te), saluus sis Mącz* [*szyk zmienny*] (16;5): Ezop gdy wſzedł do łóźnice/ Vźrzawfzy tám cudne młodzińce: Rzekł im/ Bog wam pomagay/ A koźdy mi ſwą rękę day. *BierEz* A4v, A3v, B2v; *RejKup* C, d4v, f7, g3v, v3; *RejWiz* 96; *OrzList* h4v; *Salve*, Bądź zdrów/ teź obyczay yeſt mowienia/ że zá pozdrowienie mowiemy/ pomaga bóg. *Mącz* 366b; *Dii coeptis aspirent*, Boże day ľzczeńcie/ Boże pomagay. *Mącz* 408d, 87a, 366b [3 r.]; *RejZwierc* 234v; *KochFr* 113 [2 r.]; *GostGospPon* 170; *KlonWor* 28; [Więc coſ ty rok głaľkał twoie vchowánie/ Potym y pomagabog nieďalbymci zá nie. *BielawMyſľ* B2v (*Linde*)].

»Boże im nie pomagaj« = *nie daj Boże* (3): yeſly fye Turczy niepokvľchá ďaley nad te granycze wzyacz y Camieniecz a tak kiedj weľma Camieniecz boze ym niepomagay *LibLeg* 11/58, 11/45, 56.

»tak(o) (a. tego) mi (a. nam) (Panie) Boże (a. Bog) pomagaj, niechaj Bog pomaga« [*formuła przysięgi*] = *sic faciat mihi PolAnt; sic me Deus adiuvet JanStat* (23;1): *MetrKor* 38/287, 46/65v, 61/35v; A thego niechcę opuľćić/ dla miłóľci/ boiáźni/ gniewu/ y inſzych rzeczy: Thák mi Pánie

Boże pomagay *GroicPorz* d2v, c, d4v, e4, gv, g2 (15); *BibRadz* 2.Reg 3/35; Te⁸⁰ mi Pánie Boże pomagay S. Ewangelia. *BielKron* 329v; Ták mi Bog pomagay y wżyłcy święci *RejAp* 86, Ff2; *SarnStat* 124, 1125.

Szeregi: »pomagać i ratować« (1): A to dla tego/ żebym potym dniá onego oftátecznego/ mogli Pánu fwemu słufzną liczbę z taleńczyku mnie zwierzzonego wżynić. W czym nic nie wáptię/ iż mi lam Pan pomagác y mnie rátować będzie. *CzechRozm* 205v.

»pomagać i umocnić« (1): Náczyńił [*Ozjasz*] theż w Ierufálem rozmáitych ftrzelb á przypraw ná obronę [...]: y rozniolfo fie imię Ozyallá dáleko/ ftąd że mu Pan Bog pomagał/ y vmocnił go [*eo quod auxiliaretur ei Dominus et corroborasset illium*]. *Leop* 2.Par 26/15.

b. Brać udział, włączyć się do czyjegós działania, towarzyszyć, naśladować kogoś w czymś, robić to samo (45) :

pomagać czego (31): *PatKaz* III 107v; *KrowObr* 123v; *BielKron* 52v, 443v; *OrzQuin* Z2; *SienLek* 14; *MycPrz* II B2; *BudBib* *Esth* 14/16; *SkarJedn* 325, 397; ia poniżę fię y pokłonię Pánu memu/ ktory mię wżynił/ y od ktorego wżytko mam: kto chce mi tego pomagác/ niech idzie zámną. *SkarŻyw* 258, 167 [2 r.], 471, 491, 558, 571; owfżeki fami [*posłowie*] pomagali tego co fie niegodzilo prawdziwem Sinom á mielofnikom R:P: *PaprUp* Gv; Apploro – Pomagam płáczu. *Calep* 84a; *Phil* K2v; Y pomagáli mu [*Piotrowi*] tego zmysłánia [*simulationi eius consenserunt*] ini Zydowie/ ták iż też y Bárnábáz był wwidżion do tegoż zmysłánia. *WujNT* *Gal* 2/13; Tákże y wy fię wefelcie y pomagaycie mi wefela [*vos gaudete et congratulamini mihi*]. *WujNT* *Philipp* 2/18, *przedm* 7, *Philipp* 2/17; *SkarKaz* 5a, 385b, 422a. Cf *pomagać przy kim czego*; *Zwrot*.

pomagać przy kim czego (1): O śmierci fwey [*św. Wilhelm*] wiedział/ y towarzyszowi fwemu ktory dłuogo przy nim onego mu żywotá pomagał/ y potym świętym zoftał to ieft/ świętemu Woyćiechowi opowiedział: y prorockim duchem rzeczy niektore oznaymił. *SkarŻyw* 168.

pomagać komu [*w tym: bez dodatkowych struktur* (1)] (36): O myla Lutofzczyua yezuła matko [...] day nam przefz koncza wchwale pozyuacz a thwey chwały wżytkym fzwýatym pomagacz *PatKaz* III 107v; *BielKron* 52v, 86v, 443v; Comploro, Pomagam komu żáłowác/ Záłuyę/ Płáczę wefpólek s kim. *Mqcz* 306a, 375d; *OrzQuin* Z2; *SienLek* 14; Y iáko zwoływa á z zywa fiáfiád fwych á wdzýęcznych przyiaciół fwych/ áby mu fie pomagáli rádownác z oney zginęley owieczki iego. *RejPos* 168v; Wfzakże iefzczę niektore mieyfca przypifze/ gdzie fię nie iedno Krákowfki tłumacz omyłá/ ale mu też y Brzełcy bárzo pomagáli. *BudBib* b2v, *Esth* 14/16; *MycPrz* II B2; *BudNT* *Gal* 2/13; *SkarJedn* 269, 325; A Márynus y Romuáldus/ niedáleko od onego kłáfztorá ná pułzczą pófzli: do ktorych oni dwa/ to ieft/ Vrfeolus y Grádenikus rok wkłáfztorze wymiefzkawfzy przyfzli/ chcąc im zjwotá puftelnickie⁸⁰ pomagác. *SkarŻyw* 571, 167 [2 r.], 168, 258, 391, 471, 491, 558; *PaprUp* D4v; *GrochKal* 15; *Phil* K2v; *WujNT* *przedm* 7, *Gal* 2/13, *Philipp* 2/17, 18; *SkarKaz* 5a, 385b, 422a. Cf *Zwrot*.

pomagać czego a. czemu (5): *LibLeg* 4/26v; Pobił y drugie w Iezráelu Achábowy przyiaciele/ pány y kápłany/ y wżytki ktorzy mu złey rzeczy pomagáli. *BielKron* 86v; *BudBib* *Gal* 2/13, *SkarJedn* 269; *PaprUp* D4v.

pomagać ku czemu (1): Nuz theż opatrzenie prze rozrodzenie we wfzech fthaniech/ iákiefzby nam przybyło z wżięcia páná z [!] poiśrżodká fiebie gdyż by woláł przyárzioły [!] swe álbo the ktorzy mu

dopomogli iż Pánem zoštał/ ábo kthorzyby mu Prákthyk pomagali ku wśpomożeniu iego á lkázie nálfzey/ bogácić *MycPrz* II B2.

cum inf (6): Collachrymo Weśpołek s kim płácę/ Pomagam żałowác. *Mącz* 181d; Odiis alicuius subscribere, Pomágác fie komu ná kogo gniewác/ furowić nieprzyyázni czyie przeciwko komu. *Mącz* 375d, 306a; *RejPos* 168v; O Krolu/ oney twey ciężkiew przygody/ Y my Boginie tey pułnocney wody/ Serdecznie plákác tobie pomagály *GrochKal* 15; *GórnTroas* 60.

W charakterystycznych połączeniach: pomagać bałwochwalstwa (2), *biesiady, boleści, chwały, fałszerstwa, grzechu, kacerskiej nauki, nabożeństwa, obłudności, okrucieństwa, płaczu (płakania)* (3), *potwarzy, praktyk, radości* (3), *smutku* (3), *swarow, uporu, wesela* (2), *złej rzeczy, złości, zmyślenia, żywota (pokutującego, pustelnickiego)* (5); *pomagać gniewać się, płakać* (2), *radować się, żałować* (2); *barzo pomagać*.

Zwrot: »pomagać towarzystwa« [w tym: komu (2)] = *towarzyszyć [szyk zmienny]* (3): *Mącz* 94c; Bo iáko fie gdzie w kthorym kráiu zámnoży opilłtwo á niepotrzebna włóczęgá/ to iuż tego máią zá nikkzemnego kto w onym fpołku nie bywa/ á tego też towarzyltwa nie pomaga. *RejZwierc* 16v; *SkarŻyw* 391.

Przen [komu czego] (2) : wślyfcy maćie dáwác wielką chwałę iemu [*Panu*] ná koniec y gory y wślytki drzewá ták nítkie iáko wślykie nánich łtojące/ winny wam tego pomagác. *RejPs* 218; Pátrz iáko fie oko kocha gdy co piękneho po fwey myfli widzi/ á ferce mu tego ifcie wiernie pomaga. *RejZwierc* 142v.

c. Popierać, sprzyjac; być tego samego zdania (31) : Suffragor, Pomagam/ Głos fwoy álbo wotum dáye za kim. *Mącz* 135c.

pomagać czego (21): *BielŻyw* 104; *KromRozm III Pv*; [*posłowie mówili do senatorów:*] Ale dalibog mamy nadzieję tę, że to nam WM jako wierna Rada Koronna i chwalić i sami pomagać tego będziecie *DiarDop* 112, 118; *KrowObr* 160; Ná to odpifał Frydrych iż to w vmyfle iego nigdy niebyło áni ieft/ áby on kiedy luterowi pomagał tych błędow álbo go bronił wtym co on náucza álbo piŕze. *BielKron* 196, 55v, 106v, 130, 130v, 182v [2 r.], 302, 407; *MycPrz* II B; *CzechRozm* 23; Dyonizy Korintłki tey prawdy pomaga: iż w Rzymie Piotr S. vcząc vkrzyżowány ieft. *SkarJedn* 90, 141, 212, 396; Lecz nie podobála fię tá łzkoła kśiedzu Papieżowi/ vćiekl fię do trzeciego Fryderyká Cefárzá/ ktory mu tego potężnie pomagał/ áby fię ná fwey łtolicy osiedzić mogł. *NiemObr* 176.

pomagać do czego (1): [*posłowie do panów:*] Prosiemy raczcie nam WM każdy zdanie swe powiedzić, [...] jako by to nam ludziem utciwym przystało opuścić to ku szkodzie R(zeczy) P(ospolitej), bo słychamy to od WM, że nam obiecujecie do tego pomagać, żeby na tym RP szkodować nie miała. *Diar* 26.

pomagać komu [w tym: bez dodatkowych dopełnień (1)] (17): y począł fie Allexender nad Philipa oycza fwego podnolić, á rzeczy fwych wielgość rozważác, częgoż iemu wiewtśza łtrona pomagała goduiącich. *BielŻyw* 104; *KromRozm III Pv*; *DiarDop* 118; *GliczKsiąż* G3; *KrowObr* 160; Appius Klaudyus zálię przeciw temu był/ ktoremu tego wiele ich pomagáło. *BielKron* 106v, 55v, 130, 130v, 196, 302, 407; *MycPrz* II B; *CzechRozm* 23; Aż ná koniec Páweł Pátryárchá/ ktory też tego

kácerstwá Cefarzom pomagał/ poczał fię vpámiętywáć/ y Pátryárchoftwo z siebie zkładáć. *SkarJedn* 141; *SkarŻyw* 298; *NiemObr* 176.

pomagać czego a. czemu (1): bo náprzod Leo trzeći [...]/ podnioł fię przeciw iemu [*Panu*], y wymiátał obrázy Chrystufowe [...]. A kmyłli fwey nálałł onego złęgo Pátryárchę Cárogrockiego/ który mu tey niezbożności pomagał. *SkarŻyw* 298.

pomagać przeciw komu, przeciw czemu (2): co iest nie słufzno pánu zwierzchniemu Krześcijánkiemu przeciw swoim Krześcijánom zá odłzczępięncy pomagáć *BielKron* 412v; *Mącz* 417b.

pomagać na kogo (1): Drudzi vporem abo nienawifcia natkani [...], zezwalayac na vota Principalow fwoych pomagali nietzuuiac fie na kogo *Paprup* E.

pomagać za kim (3): Było ná ten czás tám w tey Máláce ludzi dofyć z inych dálekich kráin [...]/ ták Krześcijan/ Sárácenow/ Turkow/ Maurow/ Tátárow/ iáko Indow/ niektorzy zá Maury/ niektorzy zá Krześcijány pomagáli. *BielKron* 448, 412v; *Mącz* 1a; [Z nowego záś Teftámentu świádectwa citowane namniey tey propolitiey/ o mordowánium Heretykow nie podpieráią/ ále zá námi pomagáią/ że tylko Duchownym mieczem [...] máią być Heretycy od sług á wiernych Bożych konáni. *Respons* C4v].

pomagać za czym (1): Stare a mendatio contra verum, Zá lżá przeciw prawdzie pomagáć. *Mącz* 417b.

Szereg: »pomagać albo [*przy kim*] stać« (1): A senatu stetit. Za Senatem pomagał/ álbo *przi* senacie ftał *Mącz* 1a.

W przen (1) : Tá miłosc tedy nye z okrucyęństwá/ nie z zádney furiey/ nye z háńbyenya wyráftáć ma/ ále s tákyego vmyflu/ któryby pomagał oboiey ftronie y oycowi y fynowi. *GliczKsiąż* G3.

Przen [za kim] (1) : Práwá nie máią zádných namiętności [...]. Nie pomagáią zá powinnym *SkarKazSej* 697b.

2. *Mieć wpływ* (zwykle pozytywny), *być skutecznym, pomocnym; prodesse* *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*, *Vulg*, *Cn*; *proficere* *PolAnt*, *Modrz*, *Cn*; *adiuvare* *HistAl*, *Mącz*; *opitulari* *Mącz*, *Cn*; *facere, iuvare, valere* *Modrz*, *Cn*; *conferre, utile esse* *Mącz*; *promovere* *Modrz*; *attinere, auxiliari, conducere, efficax esse, esse, habere momentum, interesse, optimum esse, posse, procedere, referre, subvenire, venire in partem laboris a. [alicuius]* *Cn* (539) : *BierEz* H4v; Ktorego [*młodzieńca*] vporu (iako fie godziło) pirweyiefmy miernymi słowy bronili/ ale ty mało pomagáły/ a ty^m fie więcey ięgo hardolćz vporná burziła. *ForCnR* E; Wyęcey młfa pomaga/ gdy przez káplaná yednemu bywa przywłáfczoná/ niźli kyedy bez przywłáfczánia zá wślyftki wobyec bywa myaná. *KromRozm I* I2; *Leop Ier* 9 arg; NIewiem co to pomaga/ iż kto wywijánki/ Vmie słwą rzecż ozdobić/ iákoby wił wianki. *RejZwierz* 133v; Confert [...], vel prodest, et utile est, Pomaga/ Pożyteczno yeft. *Mącz* 122d; *RejPos* [236]; Wyęcey [*w walce*] pomága moc niź wielkość/ á więcey wfpomága mieysce niźli moc. *BielSpr* 36, 16v, 73; *WujJud* 103v; *BudBib Ier* 2/11; *ModrzBaz* 27v, 52v; *SkarJedn* 376; *SkarŻyw* 270, 354; *WerGość* 245; *Phil C*; *LatHar* 698; Náuká ábo vmieiętność bez miłości nádyma/ y nic nie pomaga: lecz miłością okrafzona/ buduie. *WujNT* 597, *Ioann* 6/63[64], s. 332, 333, *Rom* 2 arg, Yyyyyy, Yyyyy4.

pomagać do kogo (1): A Páweł chlubi fię w słámych Chrystufie vkrzyżowánym. Do ktorego áni obrzezánie/ áni nieobrzezka nic nie pomagáią. *WujNT Gal* 6 arg.

pomagać do czego (32): *GórnDworz* E6; *RejPos* 193v; *WujJud* 47v, 59, 66v; *CzechRozm* 14v; To wżytko mądrzi walecznicy wiedzieć y tego się trzymać máią: bo to wiele kroć więcey do zwycięstwá pomaga/ niżli moc y mnoftwo ludzi. *ModrzBaz* 112v, 12, 27v, 31v, 90, 112; *SkarJedn* 376, [d9]; Bo ochotnieyſza ieſt do dobrego y lepſze ſerce czyni miłość/ niżli boiázn: wſzákże y pogroſki karánia Boſkiego do niey pomagáią. *SkarŻyw* 557, 429; Do tey powinności modlitwá pomaga. *LatHar* +2v *marg*, 187, 285; Graecki y Zydowſki ięzyk wiele pomagáią do wyrozumienia właſności mow piſmá S. *WujNT przedm* 19, *przedm* 17, 26, s. 13, 546, 664; *WysKaz* 44; Do Chryſtuſá y prawdy iego poznánia wiele pomaga czás y długie przetrwánie. *SkarKaz* 549b, 416b, 520a; Spowiedź Kátholicka iáko ludziom do cnoty y Rzeczypoſp: pokoiu pomaga. *SkarKazSej* 688a *marg*; y ieſli co do vpadku koronie tey pomaga/ [...] tedy to fámo koło [poselskie] narychley iá przewroci y zgubi. *SkarKazSej* 694a, 688a.

pomagać z czego [z elipsą inf] (1): iż iey [Św. Panience] żadna ina rzecz teſz iáko człowiekowi/ z żadnych ítráchow nie pomagála/ iedno iż ználázła iáko iny człowiek/ łáfkę v Páná ſwoiego. *RejPos* 272.

pomagać komu, czemu [w tym: bez dodatkowych dopełnień (49)] (77): Bo ínac rzecz pilna wżytkiemu/ nie wczás pomaga drugiemu. *BierEz* O; *BielŻyw* 57, 88; *GlabGad* F5; *LibLeg* 11/44v; *SeklKat* Zv; *RejKup* i8, t2v; *HistAl* [I]3v; *KromRozm I* O3v; *MurzHist* D4, I3v; *MurzNT* 11 [2 r.], 78v, 91, *Matth* 27/24; *BielKom* B6v; *GliczKsiąż* A4; *GroicPorz* 114v; *KrowObr* 89; *RejZwierz* 70v; *GrzegRóżn* Ev; *RejAp* 165; *GórnDworz* E6; Iáko ono wiele pomagála wiárá Abrááamowá potomſtwu iego/ iż Pan obyecał wiele ich oſwiecić w narodzye iego/ iż mieli być wiecznie vbłogoſławieni od niego. *RejPos* [236], 193v, 202 *marg*, 272; *BiałKat* 221, 316; Doſyć vczynienie ile ieſt lekárſtwem/ lámemu tylko pokutuiącemu pomaga. *KuczKat* 225 *marg*; Ale Míza ſwięta [...] koſciółowi wiele pomaga/ nie dla ſpráwy álbo zaſługi kápłáńſkiej/ ále dla zaſługi ofiáry Páná Chryſtuſowey *WujJud* 230, 47v, 54v, 59, 66v, 229 (10); *WujJudConf* 259; *CzechRozm* 14v, 188, 209v *marg*, *4v; *ModrzBaz* 12; Y pułtorá tyſiácá lat Zydom nie pomoga/ iż ſwych przodkow w niedowiárſtwie nálláduią. *SkarJedn* 354, [A*2], 373, [d9]; *SkarŻyw* 100, 368 [2 r.], 429; STáry miał Priapiſmum/ nieukładną mękę/ Lecz byłá młodéy żenie tá niemóc ná rękę. Bo ſię pan częſto párzył w przyrodzonéy wánnie/ Co więcéy/ niżli iemu pomagáło Hánnie. *KochFr* 59; *WujNT* 13, 36 *marg*, 243, 546, 633, Ccccc3v; *SkarKaz*)(3, 82a, 416b, 520a; *PaxLiz* Ev; *SkarKazSej* 663a, 688a [3 r.], 694a, 698b. Cf *pomagać komu czego; komu przed kim; komu w czym*.

pomagać komu czego (1): iż grzech á gniew Páńſki záſlepił oczy náſze/ y zámielzał ínſtrumentá/ ktoreby tego y Pánu y Rzeczypoſpolithey pomagác mieli/ iż ſie áni przypátrzyć/ áni ſie do żadney rzeczy ſłuſzney dopytác nie możemy. *RejZwierz* 193v.

pomagać komu przed kim (1): *CzechRozm* 219 cf *Szereg*.

pomagać komu w czym (1): I przetóſz pán káże ráczyi krzywde podiác trzebali i drugá/ a ſamemu ſię nie mſcić/ by téſz naofiatek i prawo tak nám wkrzywdách náſzych niepomágało/ że bych ie muſielj na pana ſamého włóżyć. *MurzNT* 21.

pomagać czemu [= w czym] (9): *GliczKsiąż* K5v; Sláchetne przyrodzenie pomaga ćwiczeniu. *RejWiz* 100 *marg*, 100v *marg*, Dd3, Dd3v; *WujJud* 54v *marg*, Mm8; Modlitwie poſt pomága. *SkarKaz*

121b *marg*; Ale fortel pomaga łączęściu przypráwnemu/ Y gotuie zwycięstwo łgarzowi iáwnemu.
KlonWor 72.

pomagać k(u) czemu (18): flvlznye ye⁸⁰ Krolyewfka M. nyema przez wdzyecznye przyimowacz thich galthow. kthore naymyenyv ye⁸⁰ Krolyewfkyey M. ftali S woloch. kthore kv zachovanyv dobrej przyiazny y Samfzyeczthwa nycz nyepomogaya. *LibLeg* 11/139v; *SeklKat* Zv; Wyárá lámá przez fye bez wflech vczynkow [...] zbawya nas/ á vczynki konyecznye nic nyepomagáya ku dobroći álbo zbáwyenyu. *KromRozm I* [H3]; *MurzNT* 66; *GliczKsiąz* Fv; Ku przykładowi tedy cnoty y obyczáyow y ku włzelákiey nauce/ yáko żywy głos/ tak że też żywego człowieká obyczaie więcey pomagaya. *KwiatKsiąz* B4v, Av; *Mącz* 230b; iáko gniew pomaga bárzo ku męftwu *GórnDworz* Ff7v; *KuczbKat* 230; Działa záfie mále polne zowiemy Vffnice/ Szłęgi/ Pułhakownice/ te záfie pomagáią wiele ku potkániu z nieprzyiaćielem w polu *BielSpr* 75, 16v, 17v; *WujJud* 162v; *CzechRozm* 219; *ModrzBaz* 10; *BielSjem* 31; *WujNT* 108.

cum inf (1): [Człowiek] Więcey potrzebuie iedła, abowiem porrzebnieyfza [!] ieft ta rzecz z ktorey ciało rofcie, krew fie mnoży, niżli ona ktora telko pokarmowi na doł žeydz pomaga, albo pomocz nieiaką czyni ku ftrawieniu *GlabGad* F5.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Ludzie Stárzy/ ktorzy przes wfzytek czas żywotá fwego/ závády bes nágány pobożnie żyli/ á z ludźmi ftátecznymi y s cnotliwymi obcowanie mieli/ tákowe ich życie bárzo im pomaga/ áby zá męzoboyftwo od śmierci byli wolni. *GroicPorz* ll4v.

W przeciwstawieniach: »pomagać ... (za)wadzić (6), (za)szkodzić (5), przekazać (2), przeszkadzać (2), gorszyć, kazić« [*w tym: gorszyć i kazić* (1)] (16): Gdy częftokroć fie to przydawa/ że bezmyerne á zápamyetliwe karanye wyęcey gorłfy y kázi niż pomaga. *GliczKsiąz* G; *RejZwierz* 70v; *GórnDworz* Gg8, li7; Obrázy chwale duchowney nietylko nic niewádzá/ ále y pomagáią. *WujJud* 54v *marg*, 54v, 109, 162v, 230, Mm8; bo z tąd wiele oboiá ftroná porozumieć może/ coby do zwycięftwá pomagáło ábo przekázáło *ModrzBaz* 112; Co do tego ziednoczenia wiele Rufkim narodom pomaga/ á co Grekom przefkadzáło. *SkarJedn* [A*2], 373; Iż cíelefne rozumienie o tym Sákrámenćie nie tylko nic nie pomaga/ ále owfzem wádzi ku poięćiu rzeczy Bozkich/ y tájemnic niebiefkich. *WujNT* 333, 546; *SkarKazSej* 698b.

Przysłowie: Vbior cnocye nie pomaga. *RejWiz* 100v *marg* [*idem*] Dd3v.

Szereg: »nie służyć ani pomagać« (1): Ale iednák y ten fpoľob vfprawiedliwienia/ namniey też BOgu nie służy/ áni nam przed nim ku náfzey fprawiedliwości pomaga. *CzechRozm* 219.

a. *Świadczyć za czymś, być argumentem za czyjás opinią* (10) :

pomagać komu (6): *WujJud* 128v; Iáko tedy to mieyfce Sákrámentarzom nic nie pomaga: ták áni Nowokrzczęńcom *WujNT* 425, 483. Cf *pomagać komu przeciw czemu; komu czym; komu w czym*.

pomagać komu przeciw czemu (1): To mieyfce przeciw wzywaniu świętych odfzczepieńcom namniey nie pomaga. *WujNT* 559.

pomagać komu czym (1): Tyś Pánie ná początku vgruntował ziemię. Bo iefliby ták závády złączáć miáła/ (iákolz tego nie przę iż tu ná tym mieyfću złączá: ále tákże przedfię tobie nic tym nie pomaga) tedyby y tám złączáć muśiáła *CzechRozm* 64.

pomagać komu w czym (1): Y Ian też w liście fwym/ nic X.K. w dumie iego nie pomaga. *CzechEp* 294.

pomagać czemu (3): *WujJud* 129v; Ale to wżytko nie ćielefney dumie żydowfkiey niepomaga. *CzechRozm* 118; *CzechEp* 358.

pomagać za czym (1): Zá winą pieniędzy pomaga ftárodawny tey Ziemie zwyczaj/ który ieft między Artykuły Práwá policzon *ModrzBaz* 27v.

W przeciwstawieniu: »pomagać ... wátlic« (1): Lecż y to nic przedsię rzeczy I.M. nie pomaga/ owfzem iá wátli. *CzechEp* 358.

b. *Pomagać zdrowiu, leczyć; mederi Mącz* (377) :

α. *O ludziach* (44) : *FalZioł* V 21b; Iuż fie rádzi z bábami ktore zyołá znáią/ Bo wierz mi y ty czáfem wiele pomagáią. *RejWiz* 61; *Mącz* 189b; Mleftce Párálizem zaráżone/ gdy będzie ceglánym oleiem pomázáne/ otrzeźwieie zás/ gdy zá czáfu pomagáią. *SienLek* 62v.

pomagać komu (5): *FalZioł* V 18v, 90v; Ale nálfzych czáfów zbytki fye rozmnożyły: [...] á przeto też rzadkiemu lekarze pomagáią *SienLek* 18; *RejPosWstaw* 44v; Valetudinarium – Miefcze gdzie chorim pomagáią. *Calep* 1100b.

pomagać czemu (29): *FalZioł* V 18c, 31v; Oczom krwáwym/ fpuchłym/ y świerzbíącym/ iáko pomagác. *SienLek* 67; A przeto/ pobaczywży ktora s tych [*dolegliwości*] człowieká ogárnie/ tey pomagác. *SienLek* 92, 3, 16, 16v, 17v, 19v [2 r.] (17); bo iż tu vkázuiem iáko tylko głowie/ ábo pierśiam pomagác *Oczko* 36, 17. *Cf Zwroty*.

pomagać czym (16): *FalZioł* V 31v, 61v; A táko wczás pomagác/ krwie pułzczánim/ Bańkám/ żywotá przepułzczánim/ chárchánim/ y innymi pomocámi. *SienLek* 21; A pomagác iey [*głowie chorej*] lekarftwy niegwałtownymi. *SienLek* 39v, 17, 17v, 19v [2 r.], 20 [2 r.], 30, 33v, 157v; Bo y Doktorowie częftokróć rzezánim á paleniem chorym pomagáią. *RejPosWstaw* 44v; A iefliby to błoto nie zaráz effectu fwégo pokazało/ á guzów/ álbo twardości tákich nie miękczyło/ máściámi iem pómagaymy/ któróreby nie zápałály/ á moc do miękczenia miály *Oczko* 17. *Cf pomagać na co czym*.

pomagać na co czym (1): A tak na takowe rzeczy tymi lekarftwy pomagay. *FalZioł* V 38v.

Zwroty: »chorobie(-am), niemocam pomagać« (3:1): Bowiem nagłym á vpornym niemocam/ Nagłymi á vpornymi lekarftwy trzebá pomagác. *SienLek* 33v, 49v, 50 źp; Słyżyzł iż też s tym głuchym nędznikiem przyfzłá bylá wielka tłuźcza ludzi/ bylic też tám wżdy niektorzy co zyołá ználi/ y vmieli pomagác chorobam ludzkim. *RejPos* 205.

»niedostatkowi pomagać« (4): Więc tym niedořtátkom táko pomagay/ proftá potráwą/ niepátrząc drogich lekarftw *SienLek* 17, 40v, 96, 118v.

Szeregi: »pomagać i leczyć« (1): Ale to iáko im [*piersiom*] pomagác y leczyć tu małz/ á naprzod czym ie czyścić. *SienLek* 83.

»radzić i pomagać« (1): KTo chce radzić y pomagać ciężkořciam rodzenia Brzemiennych niewiałt, maia takowi Ludzie radzić y řprawować řluźne rzádenie paniam brzemiennym w iedzeniu řluźnym *FalZioł* V 18c.

»zabiegać i pomagać« (1): Theż y z wřt řmiedzenie [!] przychodźi/ gdy komu dźiałłá gniją/ á to zowá Dźiegná: czemu ták zábiegác y pomagác małz: [...] *SienLek* 75.

β. O lekarstwach i zabiegach (332) : Anyż z ieleniami ięzyki vwarzony w wodzie: pomaga *FalZioł* III 16b; Gdy kto żołącą fkopową pomaze wrzody albo bolącżki Cancerowate/ pomaga znamienicie. *FalZioł* IV 2b, I 2d [2 r.], 13a, 28b, 29a, d [2 r.] (34); DOktor dawał piłuły/ á iż pomagály/ Drugi mnimał ná wżytko/ by iuż tę moc miály. *RejFig* Bb2v; *Mącz* 212b; boć mocne lekarńtwo/ mocnie á bárzo pomaga: lekkie lżey. *SienLek* 46; Wilcze ferce iáko ie kolwiek temu dafz/ pomaga. *SienLek* 58v, 17v, 34, 64v, 120v, 167v.

Z podmiotem w postaci inf (28): Też na miełtca wkołciach bolące plałtr z niey [saletry] przykładać/ pomaga *FalZioł* III 41b; Thakiełz woda w ktoreyby otręby wrzały/ ciepło łpuchłe miełtce napażać: pomaga. *FalZioł* V 25v, I 15d, II 23, IV 14d, V 35v, 38v (12); W tákowym bolu głowy/ z nołá łobie krew puścić bárzo pomaga. *SienLek* 40; Rutą ząwżdy ráno łye kádźić pomaga y w wieczor. *SienLek* 58v; Winne látorołłi łwieże wárzyc á po ránu pić/ bárzo pomaga członkom zaráżonym. *SienLek* 63, 52, 58v [2 r.], 60, 61v, 85 (16).

pomagać od czego (5): Gdy ią [żółć żurawia] ktho w nos wpułzcza z wodką bzową/ pomaga od paraliża *FalZioł* IV 25b; Swiniam to ołobliwie od zarázy pomaga/ gdy im mięłá końłkięgo náwárzylz *SienLek* 192, 53, 85v, 166v.

pomagać komu, czemu (żywotne) [w tym: bez dodatkowych dopełnień (33)] (41): *ForCnR* D2v; A VŁołkiego kopru wodka zaćmienie oczu wyiałnia/ y theż ludziom opuchłym y tym ktorymby pamięć zginęła: pomaga *FalZioł* II 13b, IV 3d, 4d, 5d, 18c, 20b [2 r.] (19); A ia tem łeropem tułłę VŁdrowicz czyalo y dułłę. Bo tam łą y zyola ktemu Czo pomagaią choremu. *RejKup* k8v; Zylá [tj. puszczenie krwi z żyły] z wielkiego pálcá v Nogi/ pomaga opuchłym. *SienLek* 36; Albo pomázawłzy łoiem kozłowym/ połyp prochem s palonych podełzwow łtarych botow/ toć nieiedno ludziom ále y koniom pomaga. *SienLek* 120, 38, 52, 53, 61v, 72 (14); A iż opułzczał [krol Aza] Pána Bogá łwego/ á połozyl nádzyeię w lekarzoch łwoich/ nie pomagáło mu nic lekarńtwo iego. *RejPos* 257; Bo to rzecz pewna/ iáko ciáłom vmárłym pokarm przyrodzony nic niepomaga/ ták też dułzy Ciáło Páńłkie pożyteczne być niemoże *KuczbKat* 180; *RejZwierc* 158; *Oczko* 11v, 24v, [40]v.

pomagać czemu [= jakiej dolegliwości] (25): Płucza ołle łtarwłzy wypitłe, Tełkliwołci kałzłowi pomagaią *FalZioł* IV 4d, II 22v, IV 5c, 15a, 52a; *Mącz* 431b; Pomagać też temu [niemocy zwanej krq] páprotká y ielenie ięzyczki *SienLek* 94v; Włzelakim wrzodom álbo krołtam w Ogonicy/ pomaga żoć niedźwiedzia połpołu s łáđłem *SienLek* 119v, 85, 109v, 132v, 143. *Cf Zwroty*.

pomagać czemu [= jakiej części ciała] (16): *FalZioł* I 91c, 112b, 148b, IV 4c, 5c (10); *Dissolutos stomachos utilissime adiuvant*, Zákáżonym żoładkóm pomaga. *Mącz* 401b, 431b; *SienLek* 63, 65, 88v; Bo iáko to lekarńtwo bywa chwalone/ ktore ábo wżytkiemu ciáłu pomaga/ ábo iefli tylko iedney częłci/ tedy ią ták vzdrawia/ że drugiey nic niezálzkodzi *ModrzBaz* 70v.

pomagać czemu [= funkcji organicznej] (2): Gdy łye włkádźiełz/ á małz żoładek chory/ ná brzuch łye połoz/ ábowiem tákie leżenie pomaga trawieniu *SienLek* 11v, 35v.

pomagać czego a. czemu (2): *FalZioł* II 22v; *Prodest perspicuitati oculorum*, Cziłcy oczy/ pomaga yásnołci oczóm. *Mącz* 431b.

pomagać k(u) czemu (17): [asafetyda z kastoreum] Pomaga ku richłemu á lekkiemu porodzeniu. *FalZioł* V 24v, I 92b, IV 7b, 20b, 26d, V 24v, 44, 87; Acżkolwiek wino iefł przyrodzone picie

człowieku y pomaga barzo ku zagrzeniu żołądka y ku ftrawieniu pokarmu w nim, wízfzfzakoż [!] bezmierne iego pożywanie wadzi mozgowi *GlabGad* G8, G6, Kv; Złyty [tj. *puszczanie krwi z żyły*] zaufznice pomagáią ku dobrej pámięci/ á ku oczyszczeniu licá/ od kroft/ y innych ízkárádości. *SienLek* 35, 56, 112. Cf »pomagać ku zdrowiu«.

pomagać (na)przeciw(ko) czemu (40): Syrzyfko/ albo z fiadłe mleko Owczé napreciw [!] wízfytkim złym trucinam pomaga *FalZioł* IV 2b; Pępek Bociani przeciw každemu iadowi pomaga. *FalZioł* IV 20d, I 118c, II 6c, 23v, IV 6a, 8a (14); Contra vanas species opitulatur, Przeciwnko fántázijam pomaga. *Mqcz* 266c; Zylá w Wárgach pomaga náprzeciw wrzodom w vsciech/ y w Działłách. *SienLek* 35v, 35v [3 r.], 36, 36v. Cf *Zwroty*.

pomagać co (1): Sledzionę záfyę ták mafz pomagác/ náwierciawfzy z octem mácierzey dufzki/ ma ten pić co go sledzioná boli. *SienLek* 94v.

pomagać na co [= *na jaką dolegliwość*] (108): Then oleiek pomaga na zapalenie członkow y gorączofci głowney. *FalZioł* II 22v; Zołc wołowa pomaga na piščzenie w vřzu *FalZioł* IV 5c; Krew kozia [...] gdy iá kto pije na thrucinę barzo pomaga. *FalZioł* IV 6a; Layno Kocie albo kocze z octem á z gorczyzczá/ parchy goij/ y na opadanie włos pomaga. *FalZioł* IV 7a, I 3a, b, 5c, 118c, II 23v [2 r.] (76); A chłop ízukáiąc Oflá/ fráć mu fie záchciáło/ Trefił w lozę gdzie ono Oflifko leżało. Y przyřzedł mu dziękowác/ y ná tym zořtáli/ Iz ná wízfytko gáulfzki ony pomagáli. *RejFig* Bb2v; *SienLek* 36; Iednákze iżełmy ich niemáło widzieli/ ktorým ná hániebná Francę Cieplice pomagály *Oczko* [40]v. Cf *Zwroty*.

pomagać na co [= *na jaką część ciała*] (7): tedy [rzepik] ieřt lekárřtwo wielkie na boláčzki iadowite [...] y teř naprzeciwko iadu pía wćiekłego y człowieka wćiekłego/ niedopuřcza wnátrz wchodzić/ Takieř y zwirzchu przyłožiwfzy na ty mieřcza pomaga. *FalZioł* I 5b; Krew Gołębia [...] na oczy krwawe barzo pomaga po trořczce w páfzczáiąc [!]. *FalZioł* IV 21a, I 89a, IV 21c, 26c, 27c, 59c.

pomagać czym (1): Kthorym řpofobem á iakhim řłożeniem řwem ty rzeczy z ziemie vrofle niemocam j poruřzeniu zdrowia człowieczego pomagáią tho mafz pilnie obaczyc *FalZioł* II 3a.

pomagać przy czym (1): ktori [jaspis] ma w řobie żyły zołthe/ brzemiennem niewiařtham/ albo przy porodzeniu pomaga. *FalZioł* IV 54c.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia dalszego w zdaniu nadrzędnym (1): [kamień balagius] Niewiařtam brzemiennem aby nie porzuciły dzieci/ albo izby nieiakiey řzkody nie cierpiały: pomaga. *FalZioł* IV 49b.

Ze zdaniem dopełnieniowym odpowiadającym dopełnieniu typu „komu” (1): Kthomu członki drzą/ krew pía pomaga wypiwřzi *FalZioł* IV 6c.

Ze zdaniem okolicznikowym odpowiadającym dopełnieniu typu „na co” (26): Krowiniecz theř pomaga gdy pczóła albo ořa vje *FalZioł* IV 5b; Ten theř popioł pomaga pierřiam: gdy dziewczce albo niewieřcie czyczki opuchną *FalZioł* IV 37b, II 19d, 23v [2 r.], IV 3a, d, 5b (19); *GlabGad* K7v; Złyty w nogach pod kořtkámi zewnátrzne/ pomagáią kiedy Lędźwie bolá/ y kiedy nápućhnie łono. *SienLek* 36; Złyty w řámých vřzu/ pomagáią przeciw drzeniu głowy/ y kiedy zwoni w vřzu *SienLek* 36v, 35v [3 r.], 36v.

W przeciwstawieniach: »pomagać ... szkodzić (3), zawadzić« (4): *FalZioł* IV 40d; To też trzeba wiedzieć/ iżci koźde lekarstwo/ ktore w pićiu daią/ niezawždy niemocnym pomaga/ á zwłazczą mocne, á zdrowym zawždy łzkodzą. *SienLek* 38; Bo ácz też ten [*prostaczek*] robić muśi/ ále mu to więcey pomaga ku zdrowiu niżli zawadzi. *RejZwierc* 158; *Oczko* 24v.

Zwroty: »pomagać na bol(enie) (a. boleść), (na)przeciw(ko) boleniu (a. boleści, a. bolącece), bolom (a. boleniu, a. boleści, a. bolącece)« [*szyk zmienny*] (17:7:7): Tuk kości owczich [...] / gdyby ktho pił/ tedy kamień wnątrz łamie/ á pomaga bolącece [!] w korzeniu/ w miechierzu/ y w nyrkach *FalZioł* IV 2b; Proch kłofci wołowej łpaloney/ na bolenie zębów pomaga/ gdy nim zęby bolącece pociera. *FalZioł* IV 5c; Iaię kokółze na kaźdy bol oczu pomaga *FalZioł* IV 20b, I 97a, IV 3d, 4c, d, 7a (26); Zylá [*tj. puszczanie krwi*] miedzy wielkim pálcem v Ręki/ á miedzy Roźnem/ pomaga náprzećiw boleniu głowy/ y oczu *SienLek* 35, 35, 35v [2 r.], 36.

»pomagać chorobie, na chorobę« [*szyk zmienny*] (1:1): *SienLek* 36; gdyż iuz iákobyśmy pozwolili/ Cieplice być lekarstwo thak wzięté/ że wźyftkim chorobam pomaga: á iefli wźyftkim/ pewnie z roznych przyczyn/ y różne przypadki máiącym *Oczko* 25v.

»pomagać na niedostatki, naprzeciw niedostatkom« [*szyk zmienny*] (2:1): tedy takie parzenie pomaga naprzeciw tym niedośćatkom. *FalZioł* I 125d; A Iaftrząb w roźaney wodcze vwarzony/ na wźytki niedośćatki oczu pomaga: gdy tą wodką wymywa. *FalZioł* IV 17d, IV 3d.

»pomagać (na)przeciw niemocy, na niemoc, niemocy, w niemocy, z niemocy« [*szyk zmienny*] (11:9:5:1:1): Ten oleiek pomaga wźyftkim zinnem niemoczam z flegmy *FalZioł* II 22v; Mięło kotowe iefł ciepłe y łuche/ Pomaga na boleści nyrek y grzbieta/ y też na czyrwoną niemoc ktora bywa zmęłki⁹⁰ członku. *FalZioł* IV 7a; Ten proch iście nawięcey nad wźytko pomaga w takowey niemocy. *FalZioł* V 95, I 22a, 48d, II 3a, IV 7c [2 r.], 8a (23); Iefłtłize on chori zwykł był za zdrowia takim pokarmum tedy one pomagaią z niemoci *GlabGad* K7v; Zylá Wątrobna nád łokćiem/ idzie od żoładká/ od Sercá/ od Wątroby: pomaga [*puszczenie z niej krwi*] przećiw Kurczowi/ y niemocam tych członkow od ktorych idzie *SienLek* 36, 36 [2 r.].

»pomagać ku zdrowiu« (3): *FalZioł* V 84; Efficaciter sanat, Wyelmi pomogą ku zdrowiu. *Mącz* 115b; *RejZwierc* 158.

Szereg: »pomagać, leczyć (a. ulecząć)« (4): [*miód*] Kafzlącym pomaga, iadowite vkłzenie [!] leczy *FalZioł* IV 28a, I 118c, II 49d, 52a.

Przen [komu] (1) : Iednák wiedział [*Pan Bóg*] iż mu [*faraonowi*] żadne lekarstwá pomagáć nie miály. *SkarKazSej* 707a.

αα. *Wspomagać działanie innego lekarstwa [czemu cum inf] (1)* : Też gdy iey [*żywicy*] wypije łzczemkolwiek iednę cząftkę [...] / trzewa miękczy/ powiethrzońci grube wygania/ boleć trzew rozgania/ miękzczi ynem lekarstwam pomaga *FalZioł* III 31b.

γ. *O objawach: świadczyć o poprawie zdrowia [komu] (1)* :

W przeciwstawieniu: »nie pomagać ... umarzać« (1): Iż dobre známioná wida: Aleć mnie nie pomagaią/ Tyć mię wźyftki vmarzaią. *BierEz* Lv.

Synonimy: **1.a.** przyczyniac się, służyć, stać, udzielać, umacniać; **α.** ratować; **b.** naśladować, towarzyszyć; **c.** popierać, sprzyjać, wspierać; **2.b.** leczyć, służyć, umacniać, uzdrawiać.

Formacje współrdzenne cf 2. MOC.

Cf **POMAGAJĄCY, POMAGANIE**

IKar